

8 клас

Урок №50

Дата:

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Мета: формувати в учнів поняття «природокористування», «ресурсозабезпеченість»; розвивати вміння аналізувати стан навколишнього середовища; виховувати дбайливе ставлення до природних багатств; формувати екологічне мислення.

Обладнання: атласи, схеми, таблиці, діаграми, карти.

Тип уроку: засвоєння нових знань, умінь та навичок.

Очікувані результати: учні навчаться:

- пояснювати види природокористування;
- давати визначення науковим поняттям «природокористування», «ресурсозабезпеченість».

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Методичний прийом «Евристична бесіда»

- Дайте визначення науковим поняттям «природні умови» та «природні ресурси». Поясніть, за якими ознаками класифікуються природні ресурси.
- З'ясуйте, як відбувається антропогенний вплив на природу.
- Наведіть приклади. Назвіть види рослин і тварин, які зникли з поверхні Землі внаслідок господарської діяльності людини.
- На прикладі України поясніть вплив природних умов на життя і господарську діяльність населення.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економіка кожної країни залежить від наявності та кількості корисних копалин, чистоти води, багатства лісів, родючості ґрунту... Однак постає питання: «А що потім? Через 10, 20, 30 років?» І це питання так і залишиться відкритим і тривожним...

«Ми отримали у спадок надзвичайно прекрасний і різноманітний сад, але біда наша в тому, що ми погані садівники, які не засвоїли найпростіших правил садівництва. Недбало ставлячись до цього саду, ми робимо це із благодушним самозадоволенням неповнолітнього ідіота, який шматує ножицями картину Рембрандта». Проаналізуйте даний вислів.

Заслуховування доповіді учнів з теми «Правила поведінки в навколишньому середовищі».

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Ресурсозабезпеченість

Ресурсозабезпеченість визначено терміном, на який вистачить певного природного ресурсу за певних умов його видобутку, а також його запасами з розрахунку на одну особу. Це поняття є і природним, залежить від природних запасів на даній території, і соціально-економічним, бо залежить від обсягів видобутку та споживання. Отже, кожна країна має свій рівень ресурсозабезпеченості.

Ресурсозабезпеченість — це співвідношення між кількістю наявних природних ресурсів і обсягами їх використання.

Методичний прийом «Міні-дискусія»

Чи варто країні розробляти всі розвідані родовища мінеральних ресурсів? Які фактори слід ураховувати, приймаючи рішення? Чи виграла наша місцевість від того, що тут видобувають корисні копалини?

2. Раціональне і нераціональне природокористування

Запитання. Поясніть поняття «раціональне», «нераціональне». Як це може стосуватися природних ресурсів? Наведіть приклади.

Методичний прийом «*Nota bene*» (замітка на полях)

У перекладі з латини *ratio* — «розум».

Використання природних ресурсів і заходи щодо їхнього збереження дістали назву природокористування. За раціонального природокористування природне середовище не зазнає катастрофічного впливу виробничої діяльності людини, перебуває в стані екологічної рівноваги, тобто забезпечується його повне відновлення, а природні ресурси використовують комплексно, відходи — утилізують. За нераціонального природокористування стан навколишнього середовища щороку погіршується, що спричиняє локальні, регіональні і загальносвітові екологічні проблеми.

В ідеалі співіснування людини та природи має бути гармонійним, а природокористування виключно раціональним. Проте в більшості країн природокористування є нераціональним, що спричиняє виснаження ресурсів, забруднення навколишнього середовища. Тому людству варто замислитися про збереження унікальних куточків природи в заповідниках та національних парках, упровадження технологій комплексного використання сировини, переробки та подальшої утилізації відходів, будівництво очисних споруд, використання технологій замкнутого водопостачання промислових підприємств, розробку нових, екологічно безпечних видів палива. Раціональний підхід навіть за умови інтенсивного використання природи дозволить зберегти здорове навколишнє середовище.

Робота в групах.

Опрацювання матеріалу таблиці в групах та його подальше обговорення. Визначення основних типів природних ресурсів і напрямів природокористування.

Тип природних ресурсів	Напрямок природокористування й зумовлені ним антропогенні ландшафти	Площа (у %)
Земельний	Сільськогосподарський	69
Біологічний	Лісогосподарський	15,6
Водний	Водогосподарський	4,0
Мінерально-сировинний	Гірничопромисловий	0,37
Будівельний	Разом:	7,1
	Селітебний	2
	Індустріальний	3,5
	Дорожній	1,6
Генетичний	Природоохоронний (заповідний)	4,2
Потенціал самоочищення	Розсіювання техногенних викидів водними й повітряними потоками: зони непрямого впливу природокористування	...

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Методичний прийом «Географічний практикум»

Обчисліть забезпеченість людства окремими видами мінеральних ресурсів на перспективу за умови, що видобуток у майбутньому стабілізується на сучасному рівні. Використайте формулу

$$P = \frac{3}{B},$$

де P — ресурсозабезпеченість, років (кількість років, протягом яких вистачатиме певного ресурсу); 3 — розвідані запаси певного ресурсу; B — його видобуток за рік.

Під час виконання завдання скористайтеся таблицею:

Вид сировини	Одиниці виміру	Запаси наприкінці 1980-х років		Середньорічний світовий видобуток на початку 1990-х років	Ресурсо-забезпеченість людства, років
		загально-геологічні	розвідані		
Вугілля	млрд т	14800	1200	4,5	
Нафта	млрд т	450	120	3,1	
Природний газ	трлн м ³	315	110	2,1	
Залізна руда	млрд т	400	150	0,9	
Боксити	млрд т	...	25000	90	
Мідь	млн т	...	460	8,5	
Фосфатні руди	млн т	...	71000	140	

VI. ПІДСУМОК УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Більшість своїх потреб людство задовольняє за рахунок природних умов і природних ресурсів. Перелічіть ваші потреби сьогодні (потреби в повітрі, воді, їжі, одязі, житлі, електроенергії тощо). Проаналізуйте вислів відомого індійського діяча Махатми Ганді: «Світ досить великий, щоб задовольнити потреби кожної людини, але занадто малий, щоб задовольнити людську жадібність».

У ХХІ ст. між суспільством і природою виникли якісно нові відносини, що зумовлено швидким зростанням населення та розширенням його виробничої і невиробничої діяльності. Виникла загроза поступового виснаження і вичерпання природних ресурсів. Водночас збільшилися масштаби забруднення природи відходами людської діяльності. Все це спричинило проблеми, пов'язані з природокористуванням .

VII. УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ З ТЕМ «ЛАНДШАФТИ УКРАЇНИ» ТА «ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ».

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати § 42 підручника.

Повторити §§ 30-42.

Дослідження. Зміни природи своєї місцевості під впливом діяльності людини